

Alles wordt intenser dankzij Trump

De herverkiezing van de Amerikaanse president Donald Trump zorgt wereldwijd voor onrust. Ook in Europa. De terugkeer van Trump is eens te meer aanleiding om de Europese samenwerking, in ieder geval op het gebied van defensie, te intensiveren.

Door Joost van Mierlo

Anand Menon is Hoogleraar Europese Politiek en Buitenlandse Betrekkingen aan King's College in Londen. Hij is als directeur van de denktank 'UK in a Changing Europe' een van de experts rond het vertrek van de Britten uit de Europese Unie, nu vijf jaar geleden.

Hij volgt ook de ontwikkelingen met betrekking tot de start van het presidentschap van Donald Trump op de voet. Het enige dat volgens hem te voorspellen is, is dat het onvoorspelbaar is wat er staat te gebeuren. 'Trump houdt er nu eenmaal van om voor verrassingen te zorgen,' aldus Menon.

Wat betekent de terugkeer van Donald Trump als president?

'Zijn terugkeer zorgt voor allerlei problemen. Voor het Verenigd Koninkrijk geldt dat het nooit een echte keuze heeft willen maken als het gaat om de relatie met de Verenigde Staten en die met de rest van Europa. Dat was de reden dat de Franse president Charles de Gaulle zich een leven lang heeft verzet tegen het lidmaatschap van het VK in de EU. Met het VK zou je een 'Paard van Troje' voor de Amerikanen binnenhalen in Europa, was zijn gedachte.

Britten zien zichzelf natuurlijk niet als een Paard van Troje, maar als een bruggenbouwer tussen de VS en de Europese Unie. Maar de komst van Trump maakt dat moeilijker. Het is heel goed mogelijk dat Trump het VK coulanter zal

behandelen dan de EU als het om importtarieven gaat. De VS hebben nu eenmaal geen handelstekort met het VK, zoals dat wel met de EU het geval is.

Trump zou tegen het VK kunnen zeggen dat er een deal kan worden gemaakt over lagere tarieven, maar die zal heel waarschijnlijk ten koste gaan van de relatie met Europa. De rol van bruggenbouwer is dan niet langer mogelijk. Trump stelt het VK voor een keuze. Die gaat of ten koste van de relatie met de EU, of ten koste van de relatie met de VS. Het is vervelend voor premier Keir Starmer, maar hij zal moeten kiezen.'

Op 23 februari zijn er verkiezingen in Duitsland. Heeft de komst van Trump invloed op de uitkomst?

'Als er één les valt te trekken uit de verkiezingen in het afgelopen jaar, dan is het dat het niet erg gunstig is om de regeringspartij te zijn. Dat geldt vermoedelijk in Duitsland en over enkele jaren in Frankrijk. Europese landen hebben nu eenmaal een probleem met het realiseren van economische groei. Er is een crisis gaande in het Europese kapitalisme. Het doet er niet toe of je een linkse of een rechtse regering hebt, je bent gewoon in het nadeel als je in de regering zit.

'De relatie met Europa zal in de komende decennia minder belangrijk worden voor de VS.'

Wat Trump betreft, denk ik niet dat hij een grote invloed heeft op de Europese verkiezingen. Hij is nu eenmaal niet erg populair in Europa. Dat geldt ook voor de meer populistische partijen. Hij

CV

Anand Menon

Anand Menon is Hoogleraar European Politics and Foreign Affairs aan King's College in Londen. Hij studeerde aan de Universiteit van Oxford en was later Hoogleraar aan de Universiteit van Birmingham, waar hij onder andere het European Research Institute oprichtte. Tegenwoordig is Menon Directeur van de denktank 'UK in a Changing Europe', dat recent The Brexit Files publiceerde. Hij schreef diverse boeken, waaronder 'Europe, the State of the Union' (2008) en 'Brexit and British Politics' (samen met Geoffrey Evans, 2017). Hij is co-editor van het tijdschrift West European Politics.

spreekt slechts een klein deel van die achterban aan.

Ik verwacht overigens dat Trump te maken zal krijgen met verdeeldheid binnen de eigen partij. Dat is nu al het geval rond immigratie. Elon Musk & Co wensen niet dat er getornd wordt aan de immigratie van geschoold personeel uit bijvoorbeeld India. Dat valt niet erg goed bij de MAGA-achterban van Trump. Trump zal keuzes moeten maken die vervelend zijn voor een deel van zijn achterban.'

Wat betreft de politieke situatie in het VK, hoe kijkt u aan tegen het succes van de populistische partij Reform UK?

'Ik denk niet dat Reform een grote bedreiging vormt. In ieder geval niet voor Labour. Er wordt veel ophef gemaakt over het feit dat Reform in negentig kiesdistricten de tweede partij is, na Labour. Het VK is echter opgedeeld in in totaal 650 kiesdistricten en Labour heeft nu 402 zetels. De achterstand in die districten is in de meeste gevallen fors.

Daar komt nog bij dat het om een enorme variatie van kiesdistricten gaat, in het Noorden en in Londen. Er spelen heel verschillende zaken. Het is lastig voor Reform om met politieke plannen te komen die iedereen aanspreken. Reform-leider Nigel Farage is natuurlijk een meester als het gaat om het omgaan met ogenschijnlijke tegenstrijdigheden, maar wat dit betreft denk ik dat zelfs Farage met onoverkomelijke problemen wordt geconfronteerd.

Ik denk dan ook dat de invloed van Reform beperkt zal blijven, beperkter in ieder geval dan die van populistische partijen in de rest van Europa. Veel

kiezers hebben genoeg van traditionele partijen in Europa omdat die partijen niet in staat blijken om voor economische groei te zorgen. Maar voor het VK wordt het gevaar van Reform, als het al een gevaar is, waarschijnlijk overdreven.'

Terug naar Trump. Er zijn al Amerikaanse importtarieven aangekondigd voor Canada en Mexico. Waarschijnlijk volgen er meer voor andere landen. Wat betekent dat?

'Wat betreft economische groei is het afwachten. Inflatie is een groot probleem in de VS. Het heffen van importtarieven helpt dan niet. En dan is er ook nog sprake van een begrotingstekort dat waarschijnlijk aanzienlijk zal stijgen. Tegen de tijd dat de mid-term-verkiezingen eraan komen, zou er sprake kunnen zijn van een nieuwe inflatiecrisis, zou de economische situatie in de VS aanzienlijk kunnen zijn verzwakt, en zou de positie van Trump wel eens totaal anders kunnen zijn.'

U heeft defensie al eerder aan de orde gesteld. Wat moet er gebeuren in Europa?

'Zoals bij vrijwel alles wat Trump zegt, is er wel iets van waar. Europa heeft sinds de Tweede Wereldoorlog geprofiteerd van een 'Free Rider'-status als het gaat om de defensie. Dat is al langere tijd aan de orde. Alles wordt intenser door Trump, maar los van hem is het zeker dat de relatie met Europa in de komende decennia minder belangrijk zal worden voor de VS.

'Inflatie is een groot probleem in de VS. Het heffen van importtarieven helpt dan niet.'

Europese leiders doen er goed aan daar nu al rekening mee te houden. Dit betekent dat de samenwerking op het gebied van defensie moet worden geïntensiveerd. Dat wil niet noodzakelijkerwijs zeggen dat er meer geld >

‘Ik verwacht dat Trump te maken zal krijgen met verdeeldheid binnen de eigen partij. Dat is nu al het geval rond immigratie.’

moet worden uitgegeven. Het probleem met de Europese defensie is dat er ontzettend veel wordt gedupliceerd.

Er zijn 27 EU-landen plus het VK die veel effectiever en efficiënter kunnen zijn in hun defensie-uitgaven. Daar moeten de gesprekken zich op richten. Dat zou ook zonder de terugkeer van Trump noodzakelijk zijn geweest. Het wordt nu alleen maar urgenter.’

Wat betekent de komst van Trump voor klimaatverandering?

‘Het is natuurlijk geen goed teken dat de VS zich terugtrekt uit het Klimaatakkoord. Maar dat is niet het hele verhaal. Het heet niet voor niets de Verenigde Staten, het gaat om een federaal systeem. Washington mag zich dan terugtrekken als het gaat om klimaatverandering, in Californië gaan de aanpassingen gewoon door.’

En het feit dat het land niet langer een leidende rol speelt in de strijd tegen klimaatverandering, betekent dat er ruimte komt voor anderen. China speelt natuurlijk al een heel belangrijke rol, maar het is interessant om te zien of Europa gebruik zal maken van de ruimte die het nu op dit gebied krijgt.’

U besteedt een groot deel van uw tijd aan het analyseren van de gevolgen van Brexit, nu vijf jaar geleden. Wat zijn de gevolgen?

‘Even een stap terug. De keuze voor een vertrek uit de EU was voor een belangrijk deel gebaseerd op een aantal aannames. Zo was de gedachte dat we, wat onze veiligheid betreft, konden vertrouwen op de VS. Er was geen noodzaak om de samenwerking met Europese partners te intensiveren. Trump mag dan gezegd hebben dat de NAVO veilig is, maar het is duidelijk dat we meer met de EU moeten gaan samenwerken als het om defensie gaat.’

Ten tweede werd ervan uitgegaan dat de globalisering een proces was dat zich ongehinderd zou voortzetten. Volgens sommige Brexiteers wachtte ons een gouden toekomst, een nieuwe Gouden Eeuw als in de tijd van

koningin Elizabeth I (1533-1603), waarin de wereld openging voor Engeland.

Maar als het proces van globalisering al niet volledig is gestopt, dan is het in ieder geval aanzienlijk minder zichtbaar geworden. Landen maken zich zorgen over bevoorrading sinds de ontwikkelingen in China, rond Covid-19 en in Oekraïne. Er wordt nu in de eerste plaats gedacht aan het beschermen van de eigen economieën in plaats van aan handel.

De derde aanname was dat onze belangrijkste handelspartners stabiele partners zouden blijven. Dat is niet het geval gebleken. Onze belangrijkste handelspartners, de EU en de VS, zijn in de afgelopen jaren meer mercantilistisch geworden, in de betekenis dat ze hun eigen industrieën en eigen sectoren meer zijn gaan beschermen met subsidies en, in het geval van de VS, waarschijnlijk met nieuwe importtarieven.’

En wat heeft Brexit voor het VK zelf betekend? Er wordt gesproken over het openbreken van het akkoord van Boris Johnson. Wat valt er te verwachten?

‘Het is evident dat de economische gevolgen van Brexit negatief zijn. Het is kostbaarder en moeizamer geworden om te handelen met de EU, een groep die verantwoordelijk is voor de helft van onze export.’

Je zou natuurlijk kunnen zeggen dat de oplossing is om weer deel te gaan uitmaken van de Douane-unie, of zelfs van de interne markt. Maar dat heeft de huidige regering zelf uitgesloten en het is ook vrijwel onmogelijk voor een land met de omvang van het VK om de regels te gaan accepteren die daarbij horen, zonder er zelf invloed op te hebben. Het VK is nu eenmaal geen Noorwegen.

Ik vrees dat de urgentie binnen de EU om over deel-akkoorden te onderhandelen niet erg groot is. De meeste landen hebben immers wel iets anders aan het hoofd. De consequentie is dat de schaduw van Brexit nog lang over ons land zal blijven hangen.’ ■